

KNJIŽEVNI PETAK: SUVREMENI IMPERATIV LJEPOTE

MIHAEL VRBANC
Filozofski fakultet,
Sveučilište u Zagrebu
mihaelvrbanc@gmail.com

Gospoda s radijskim glasom ponovno je otvorila tribinu Književnoga petka – „bit će riječi o ljepoti iz raznih aspekata”. Goran Sunajko bio je urednik i voditelj Književnoga petka, dok su njegovi sugovornici bili Željana Bolanča i Frano Dulić. Donosim kratak spomen o toj večeri.¹

Sunajko je na samom početku događanja spretno u temu uveo goste, već uobičajenom retoričkom tečnošću spomenuta su početna razmatranja lijepoga. Polazeći od antičke Grčke, Sunajko je istaknuo da je ljepota bila određena kao ideal kozmosa – reda – iz čijeg se korijena riječi može izvesti pojam „kozmetike”. Time je vidljiva i nakana dovodenja ljudskog lica „u red” u procesu kozmetičkog njegovanja, uređivanja i uljepšavanja. Današnji imperativ ljepote, nastavlja Sunajko, u skladu je s današnjom „*selfie* kulturom”, u okviru koje na društvenim mrežama nastojimo prikazati najbolju sliku sebe. Istovremeno, prikazujemo se kakvim zapravo nismo. S obzirom na to da je suvremeni imperativ ljepote danas uistinu drugačiji nego što je bio kroz povijest, Sunajko je prepustio riječ Željani Bolanči, doktorici estetske medicine.

Doktorica Bolanča uvodno je razjasnila kako je estetska medicina puno šira od „estetske kirurgije”, koja tek čini njezin dio. Estetska medicina podrazumijeva i svakodnevnu njegu, kao i niz dugoročnih tretmana, i cijeli skup načina brige za svoje tijelo i njegovu vanjštinu. Također, Bolanča se nadovezala i na način današnjeg funkcioniranja svijeta posredovanog raznim internetskim platformama za grupno povezivanje i rad, koje sa sobom nose tzv. „zoom efekt” – učestalo „sebe-gledanje” i uspoređivanje s drugima. Isto tako, briga za ono estetsko po pitanju tijela dolazi i kao prirodna popratna indikacija dužeg životnog vijeka – medicina želi toj dobi dati ljepotu, kvalitetu i ugodniji život. Stoga, zaključila je Bolanča, ne treba osuđivati ljude koji idu na tretmane, nego raditi na destigmatizaciji estetske medicine. Na tome se tragu i pitanje morala veže za estetsku medicinu. Koja je granica estetskih zahvata? Čija je riječ zadnja u takvoj odluci? Koliki

¹ Tribina je održana 13. ožujka 2021. godine u Gradskoj knjižnici (Galerija Kupola, Starčevićev trg 6, Zagreb).

utjecaj i autoritet ima liječnik? Smije li liječnik zagovarati određeni standard ljepote i tako brinuti da pacijenti ne pretjeruju? Bolanča je ovdje napomenula kako još uvijek voli vjerovati da je u ordinaciji autoritet na njenoj strani, no svaki liječnik ima svoje pacijente; oni koji pretjeruju neće dobiti kod nje takav tretman.

Dobivši riječ, Frano Dulibić, kao povjesničar umjetnosti, skrenuo je pozornost na to da čovjek u povijesti zapravo vrlo rano započinje razmišljati o pojmu ljepote, tj. o pojmu lijepoga i ružnoga. Upravo se zato tijekom povijesti stvorio određeni kanon ljepote. Interesantno je, istaknuo je Dulibić, kako se u raznim estetskim poliklinikama, koje se bave udovoljavanju estetskih potraživanja prema subjektivnoj ideji vlastite ljepote, gotovo uvijek nalazi kip Venere – jedan od simbola kanona ljepote.

Kroz povijest se u umjetnosti većinom tražila ljepota, no u suvremenom dobu dolazi do svojevrsnog preokreta. Danas nam je vlastito tijelo bitno, želimo da bude lijepo, a umjetnost se bavi unutrašnjim stvarima, osvještavanjem raznih ideja i koncepata. Čak i moda u sebi ima primjesu estetike ružnoga.

Nadalje, Dulibić je spomenuo utjecaj i obrat koji se dogodio nakon industrijske revolucije. Naveo je impresionizam kao zadnji vid realizma, kod kojega se već uočava postupni odmak koji je prisutan početkom 20. stoljeća, u duhu odstupanja od „*mainstream* normi” i promišljanja nečega šireg – kao onog što sadržajno ima ulaziti u umjetnost.

Dvadeseto stoljeće sa sobom donosi apstrakciju koja nikada nije bila toliko prisutna, ako uopće, u umjetnosti – ona je bila usko vezana uz mjeru, red, omjer, pravilnost. Odličan primjer, rekao bih čak moment večeri, bile su geometrijske apstrakcije za koje se, sjajno je naveo Dulibić, može reći da su dosadne ili nezanimljive, ali ne može se reći da su ružne, plasirajući briljantan primjer Kniferovih meandara. Vraćajući se na umjetnost danas, kao i na potrebu ljudi za kičem, lošom i plitkom umjetnošću, Dulibić je spomenuo Veru Horvat Pintarić – citirajući: „Temeljni problem nisu kič predmeti, nego kič ljudi.” U tom je kontekstu Sunajko spomenuo i Ortegu y Gasseta, govoreći kako umjetnost kliži u apstrakciju naprosto zato što ona jedina ne može ljudima sugerirati da je umjetnost produžetak njihova realnog života. Umjetnost nema za zadaću raditi lijepe predmete, nego progovarati. Odličan primjer s uporabnim predmetom bez ikakve natruhe estetskog iskaza glasoviti je Duchampov pisoar. Također, Sunajko je spomenuo Marxa, parafrazirajući ga, „više nisam ružan otkad je efekt ružnoće anulirao novac”.

Zaista jest čudno koliko je čovjek novaca spreman potrošiti na estetske tretmane. Posjećenost tribine bila je iznimno velika uzmemo li u obzir ograničenosti kapaciteta iz već znanog razloga. Tema bijaše odrađena sukladno gostima i publici, ništa više ni manje. Možda je i sam suvremeni imperativ ljepote doista tek odraz neke epohalne ružnoće što se nadvila nad duh ovoga vremena. Srećom pa osvrt ne treba imati vrijednosni sud, ali autorova tužna iskrenost ipak ne skriva uzaludnost koja još uvijek neodređeno lebdi između spomenutog Književnoga petka i ovoga prikaza, tek ju njegova obzirna učtivost pripisuje ovim redovima.

***„Temeljni problem nisu kič
predmeti, nego kič ljudi.”***

VERA HORVAT PINTARIĆ